

Előfizetési díj félévre postán és helyben horitékkel 6 forint, horiték nélkül házhoz küldve 5 forint e. pénzben.

NEMZETI UJSÁG.

Előfizetheti minden cs. kir. postahivatalnál s helyben a szerkesztőségnél, Zöldkert utca 488 szám alatt földszint, a hivatalban.

Megjelenik hetenkint négyszer egy iv.

Alapító **KULTSÁR ISTVÁN** táblabíró, kiadja özvegye.

Tisztán írott cizmeket kérünk. Levelek a szerkesztőségnek címzendők.

Teljes számú példányokkal még szolgálhatunk.

TARTALOM.

Hazai napló. Országgy. (247. ker. ülés: a sérelmek és kivánatok 5ik osztályának tárgyalása folytatottatik. 173. orsz. ülés a RR-nél: a sérelmek 3ik osztálya. 248. ker. ülés: a sérelmek és kivánatok 5ik osztálya folytatottatik. 174. orsz. ülés a RR-nél: a vasutak iránti válasz izenete a FÖRR-nek. 185. orsz. ülés a FÖRR-nél: a második osztályú sérelmek bevégzése.) Vid. lev. Breznobányáról.

Külföldi napló. Ausztria. Spanyol-, Francia-, Angol-, Svédország.

Bel- és külföldi telegraph.
Társ. és Intéz.

HAZAI NAPLÓ.

Országgyűlés. CCXLVII. ker. ülés jul. 29kén

Elnökök: Somogy (Tallán) Krasso (Kiss). Jegyző: Palóczy. Naplótíró: Majláth. Tárgy: a sérelmek és kivánatok 5dik osztályának tárgyalása folytatottatik.

Palóczy olvassa a sérelmek és kivánatok 5dik osztályát kezdve az 51dik pontnál, s a választmány véleménye mindenre nézve meghagyatik, kivéven, hogy Marmarosmegyének abbéli kívánata, miszerint ő felsége kéressék meg, a tescői bérczen keresztül viendő, már is megkezdett útnak tökéletesítésére, pénz-segéllyel járulni méltóztassék, annak idejében figyelembe vendőnek határozottatott, — és Trencsinmegyének abbéli előadása, hogy bold. Belánszky József beszercebányai püspök hátrahagyott vagyonának összeírásához és elosztásához, az illető örökösök oda nem bocsáttattak, sérelmeket vétetik.

CLXXXIII. orsz. ülés a KK-nál. A kerületi ülést 12 órakor az országos váltá föl, mellyben Széll ítélfőmester olvassa a sérelmek 3dik osztályát; a KK. azt határozza a ker. ülésekben, hogy mivel ezen osztályban nem csak a Horvátország közsérelmei, de Károlyváros, Kőrös, Zeng, Kaproncza városoknak, és Bukkari kerületnek sérelmei és kívánatai is foglaltatnak, miután ezen városok és kerület az ogyülésen saját követeik által képviseltetnek, azoknak sérelmei a horvátországiaktól elválasztassanak s illető helyeikre soroztassanak.

Erre nézve elnök ő nmlga megjegyzi, hogy az eddigi szokás az volt, miszerint a horvátországi hatóságok sérelmei, az érintett ország közsérelmeihez csatolva adattak elő, s nincs ok, ezen szokást most megszüntetni.

Ehez csatlakozik Horvátország követe is, miután a horvát követei egész Horvátország érdekeit képviselik, különben ezen változtatás ellen óvást tesz.

Egy követ ennek ellen szól, mert, mint mondá, Horvátország minden ekép becsúszott engedményből, nagy következtetéseket szokott húzni. Erre a horvát követ válaszul, hogy alkalmasint a KK. szokták a következtetéseket formálni, mivel az 1836diki urbéri osztályozásból is azt következtették, hogy Szerém, Pozsega és Verőce magyarországi megyék, ámbár akkor nyilván kimondaték, hogy ebből semmi következtetés ne húzassék.

A többség a maradjon-nal a ker. határozatot föntartá.

A 4dik osztály 8dik pontja szerint Debreczen városa előadja, miképen lakosai még 1536ban az evangélikus vallásra térvén át, e minőségében valamint akkor, midőn Erdélyhez tartozott, ugy 1693ban történt Magyarország-hoz visszakapcsolása után is, a Leopoldinum diplomának egyik föltétele az, hogy Debreczen városa minden tekintetben azon jogoknál hagyatik, mellyekkel birt Erdélyhez tartozásakor; ennek megtartása mellett örökösök az 1715. 108dik t. cz. is, midőn Debreczen a kir. városok közé soroztatván, a leopoldifele diplomára hivatkozól, a város előbbi jogaiban tovább is föntartatik, egyedül azon köteleesség mellett, hogy a r. catholica egyház részére helyet mutasson ki. Azonban a helytartótanács a városnak többszöri fölírása ellenére, 1828dik évi augusztus 12ről költ intézvényében, egyenesen ő fölsége k. parancsa következtében azt rendelé, hogy az 1681: 41. t. czikk értelmében, Debreczen városa pártfogói joggal tartozván a kath. egyház részére, annak fedelelet kiigazittassa, s a két tornyot kiépíttesse. — Ennek fogantja nem lett, mert az akkori kis prépost és debreczeni lelkész, köteleessége szerint az építetést a nagyváradi püspök segedelmével és a városnak némi önkényes hozzájárulásával, bevégzetté elebb, mint az érintett helytartósági rendelet a városnak megküldetett; hanem 1843-dik évi kisasszony hava 1ső napjáról költ intézvényénél fogva a helytartóság, a catholica egyház fedelele iránt, ismét az első intézvény szerint rendelke-

zett; minthogy pedig 1681: 41. t. cz. az azután keletkezett leopold-fele diploma mellet törökösödő 1715: 108. t. cz. ellenében, kötelező erővel nem bír Debreczen városára nézve, de 2or a gyakorlat is a város mentessége mellett szól, miután a templomot is nváradi püspök gr. Csáky építtette, később pedig az akkori kis prépost és lelkész az e czelből adott adományi jószág jövedelméből folytatta az építést, és az egyház fedelelet maga javíttatá ki; továbbá 3or a kath. lelkész választásban a város mindaddig befolyással nem volt, sőt az egyházi Schematismushan is a debreczeni kath. egyház pártfogójának ő fölsége van kitéve; 4er a tisztelt intézvény az 179%: 26. t. czikkbe is ütközik, mivel egy evang. község a kath. egyház építésére kényszerítetik, melly község 56r 1536tól kezdve javait önjereje által szerezte; mindezen okonál fogva Debreczen városa sérelmének orvoslasát eszközöletni kéri.

A választmány elismervén az előadás igaz-ágát, úgy vélekedik, hogy Debreczen városának evang. községe a kath. egyháznak akár építtetésére, akár kijavítására nem köteleztethetik.

A KK. az előadottakban sérelmet látván azt orvosoltatni kívánják.

Fölszólt erre a n.v. . . . i káptalan jeles követe; s nézeteit a következőben foglalja: Ns Debreczen városának a 8 pont alatt előterjesztett, a patronatusi jogot illető sérelmes panasza, mindjárt kezdetben a felekezetesség szempontjából indul ki, mert azt adja elő, hogy lakosai még 1536 befogadván az evangélikus vallást, más vallású felekezettel érdeklő egyházi pártfogói jog czime alatt soha sem terheltek; ezt a kerületi vitatás alkalmával, magok a sérelem pártolói is észrevették, s a választmányi határozat ama kifejezést „az előadó városnak evangélikus községe” ezzel kívánták föleserlétetni „az előadó város.” Jóllehet pedig sz. kir. Debreczen városa lakosai, még a reformatio kezdetében áttértek az evangélikus vallásra, s annak nagy t bbsége ma is e vallást követi, innen épen nem következik az, hogy Debreczen városa a később kebleben újra keletkezett catholica egyházra, pártfogói jogot és ezzel járó terheket viselni nem tartozik, mert ha ez elvképen állítatnék föl, nem csak Debreczen, de még más városok is levethetnék magukról a kath. egyházak patronatusi jogát, mellyre a városokat általában az 1681ben, és így sokkal a reformatio után keletkezett 41dik törvényczikk kötelezi, s melly nekik e czikkben saját kérésök és követelésök szerint tulajdonítottatik. Allítja ugyan az előadó város, hogy az 1681 41dik általános törvényczikkely reá nézve nem kötelező, mert ő ennek keletkeztekor még királyi város nem volt, s Magyarországhoz még nem tartozott. De ezen állítása által a nemes város ügyét olly t érre állítá, mellyen őt követni senki sem fogja, s olly védokot hozott föl, melly minthogy föltötebb sokat állít, önterhet elviselni nem képes; mert nem lettek-e Temesvár és Szatmár-németi is, és még többen is ama törvényczikk keletkezte után királyi városokká? s nem következnek e ez állításból az is, hogy azon megyék, mellyek ama czikk keletkeztekor még az erdélyi fejedelemséghez tartoztak, — a visszakapcsolatások előtt keletkezett törvények megtartására nem köteleztetnek? azonban sem a fönebb említett városok, sem a hajdan Erdélyhez tartozó megyék, illy mentességet maguknak épen nem igényelnek, mert jog szerint nem is igényelhetnek, de maga az előadó város sem követel magának illy kivételes állapotot, használta jogainak visszaszerzésére a most visszautasított 1681 41. törvényczikket is, mellynek nyomán a helybeli evangélikus papok által használt koresmalási jogot 60 forintnyi évenkinti kárpótlás mellett magának elsajátította. — Elfogják nézni, a t. KK. és RRék, és erre nagyon is kérem, hogy az előadó város védokait, mellyekkel még sérelmét támogatá, a törvényből és historiából fölvilágosíthassam, s azokra észrevételeimet megtehessem. 16r az előadó város hivatkozik a Leopoldinum diplomára, és az 1715: 108dik törvényczikkre, mellyben a sz. királyi városok sorába iglattatott. De sem a nevezett diplomában, sem az idézett törvényben ollyas valami, mi a nemes város állítását igazolná, sőt azoknak tartalma tanúsítja, hogy az előadó város, valamint a többi városok jogaiban és kiváltságáiban osztozik, ugy osztozik azok terheiben is, és így azokkal mindenképen egy természetű sz. kir. város. Ugyanis a diplomában e szavak olvashatók: „Idem op-

pidum — in reliquarum nostrarum liberarum Regiarumque ejusdem Regni nostri Hungariae civitatum, perpetuique peculii nostri numerum, coetum et ordinem cooptandum“ sat. és alább „omnibusque aliis Juribus, exemptionibus, praerogativis, legibus, et consuetudinibus, quibus aliae hujus regni Hungariae liberae Regiaeque civitates nostrae antehac usae sunt, utuntur, et gaudent, intra et extra judicium in sede et iudiciis, diaetaeque universali, quam alias ubicunque, uti, frui et gaudere possint, ac valeant“ és megint alább vége felé „De caetero vero in omnibus civitatibus nostris regis se conformare, et ab ingratitude nota sibi cavere debeant ac teneantur“ e szavaknak úgy tartom nem kell bővebb commentar, mert ezek szerint Debreczen városa is mindezekben hasonló lett a többi kir. városokhoz, és semmi különös kivétellel nem bírván, magát azokhoz mindenben alkalmazni tartozik, s azáltal hogy királyi városi kiváltságot nyert, a peculium regium természetét vette ő is magára. Az 1715: 108 törvényczikk szinte illy tartalmu „ac in omnibus libertatibus et praerogativis statui civico competentibus conservandam statuunt.“ E fölött pedig a következő 109 törvényczikk mellyre a nemes város nem hivatkozik a 2dik §ban egyenesen azt rendel Debreczen és Szatmár-németi becikkelyezett városokról, hogy a többi kir. városok rendszabása szerint, az ország törvényeinek magokat mindenekben alá vetni, és azokhoz alkalmaztatni tartozzanak „Et ut tam haec (Szatmár-németi) quam etiam Debreczinensis civitates jurisdictioni Domini Magistri Tavernicorum Regalium subesse, ac ad normam aliarum liberarum et regiarum civitatum legibus regni quoad omnia subiacere et se accommodare debeant.“ méltóztassanak már a t. KK. és RR. megítelni, ha ezek szerint az előadó város magát az 1681: 41 törvényczikk rendelete alól ki vonhatja e? és nem köteles e annak megtartására? 2or Az előadó város mentességét a gyakorlatban keresi, melly megint ellene sokat, mellette épen nem bizonyít. — A 1715: 108dik törvényczikkben ki lévén kövte, hogy Debreczen városa, cath. plebania templom, s a sz. Ferenc szerzetesek conventje részére helyet ki mutasson, ezt a nemes város egy sürgető legfölsőbb parancs következtében 1761 teljesítette. Bakó János nagyváradi Prépost e helyre a Piaristák számára collegiumot s templomot kezdett építeni, mellyet gr. Csáky Imre kalocsai érsek s nagyváradi püspökség helyettese annyira bevégzett, hogy a piaristák ott letelepedtek. 1730ban a lelképásztorság a Piaristákra bizatott, s így a templom is plebania templommá lett, de tornyai még hiányzottak. 1773—77ig a nemes város belviszonyainak végelintézése tekintetéből gróf Forgács Miklós mint királyi commissarius működött, mellynek következtében ő fölsége, a városi fönforgó kérdéseket legfölsőbb királyi végzése által határozta el, mellynek 45ik §ban a Piaristákról rendelkeztek: „quod Patres hi, velut ipsi etiam publico non inutiles, munia parochialia ibidem obeant, sequaciter totum id, quod ad parochialem ecclesiam spectat et necessarium est, in defectu alterius fundi ipsi Civitati, qua locali jurisdictioni et jus patronatus foventi incumbere dignoscatur, ob id apud civicum Magistratum ordinandum praecepit Sua Majestas Ssma, quo idem totum id, quod ad perfectionem praeattactorum aedificationum adhuc restat, cum omni tamen parsimonia sensim et sensim aedificari, et perfici faciat.“ Ennek következtében a ns város a Piaristák rectorát irásban föl is szólította, hogy jelentené, millyen tornyokat kíván építtetni? 1787ben a ns város a cath. plebanos számára természetbeni deputatumot ajánlott, és a templom föntartására szükséges anyagokat. Az 1811-ki tűzvész után a ns város a templomot mint patronus megfedette, s mint jegyzőkönyvének 241 lapján föl van jegyezve, a catholicus templom födéseért fizetett pénzben 5805 fr. a reformatus kórház kiigazittásáért 3145 ft. s a cath. plebania födéseért 1072 ftot. Szinte a nemes város vette meg a Rozgonyifele házat s annak helyére új paplakot épített, később pedig azt a káplánok számára 3333 fton vett fundussal és épülettel tágitotta. 1818ban házbér fejében fizetett a cath. plebanosnak 4,400 forintot. Melly egyenes adatokból elégé kiviláglik, hogy az előadó nemes város a pártfogói jogot, melly jogilag reá ruháztatott, gyakorlatilag viselte is. — A tornyok építésétől azonban folytonosan vonakodván, s magát a városi pénztár rossz karban létével mentetvén, elvégre azok a boldogult Lai-

csak püspököknek még mint várad kanonoknak, s más kanonokoknak, a helybeli plebánosnak és a megyés püspököknek adakozásából fölépítették, de minthogy torony, harangok, orgona szorosán a patronust nem is illetik, hanem a templom és paplak, előadó város onnan, hogy a tornyok privát adakozásból emeltettek föl, nem következtethetők kérdéses mentességét, valamint abból sem, hogy 1807ben a kis prépostság, a debreczeni cath. lelkész számára kiszakasztott, mellynek jövedelmeiből ez, nem a templom és paplak épületeket tartozik föntartani, hanem mint az 1807ben aug. 11én e tárgyban kelt legfőbb határozat szabályozta, két káplánt, kántort, egyházit, évi díjakkal, és a templomot belső kellekkel ellátni. — Az ugynevezett „sarta tecta“ föntartása tehát egyenesen a nemes várost, mint patronust illeti. — 3or Az előadó ns város továbbá arra is támaszkodik, hogy a megyei schematismusban ő es. kir. fölsége, és nem Debreczen városa tétetik ki, az ottani cath. egyház pártfogójának. Ez így van, de erre nézve bátor vagyok megjegyezni, hogy a schematismus csak annyiban nevezi ő fölségét pátronusnak, a mennyiben cath. lelkészt, ki egyszersmind nvaradi kanonok és kis prépost, az egyház fölötti főpártfogói jogánál fogva ő es. kir. apostoli fölsége szokta kinevezni, s ez oka annak is, hogy a plebános választás nincs a városnak adva. Addig pedig, míg a Piaristákra volt bízva a lelki pástorság, azok valóságos plebánusok nem lévén, hanem csak provisorius helyettesek, plebánosok választásáról szó nem lehetett. A honnan tehát megtetszik, hogy a ns város e harmadik pontban fölhozott oka sem áll meg. — 4er. De leginkább föltűnő az, hogy az előadó város az 179%: 26 tezik 2 Őra hivatkozik, melly szerint: a cath. községek evangelicus templomok építéséhez, költséggel fuvaros vagy kézi munkával járulni, és evangelicusok viszonlagosan nem tartoznak már fölebb bátor valék említeni, hogy az előadó város a felekezetiesség szempontjából indult ki, midőn e sérelmet előterjesztette, mondásomat e hivatkozása igazolja. Ebben ugyanis úgy adatik elé a dolog, mintha az 1828 aug. 12ről és 1843 aug. 1ről kelt kegy. intézmények által az evang. kötelezettségnek a r. kat. egyház épületének kiigazítására, mitől a fölhívott törvényben fölmentve vannak. De az intézményben is tisztán ki van fejtve, hogy ott maga az előadó Debreczen városa, mellynek lakosai közt kath. is vannak, kik állapotjukhoz képest a város cassájába adoznak, annak terheit viselik, iparát előmozdítják, köteleztetik a templomi épület kijavítására, az a város, melly az evangelikusok templomát is föntartja, számos papját fizetéssel ellátja. Nem esik tehát a főforgó kérdés az idézett törvényrendelet alá, s arra a ns város előadásában ok nélkül hivatkozott, s minthogy az országos választmány is a sérelmet e törvényrendeletre alapítja, nyilvános, hogy a főforgó kérdés nincs a maga valódi szempontjából fölvéve és tárgyalva, nincs saját törvényes alapjára fektetve. — 5ör Végül az előadó város hivatkozik fekvő javaira, mellyekről állítja, hogy azokat 1536tól fogva, s így azóta szerzette volna, mióta Debreczen lakosai az evangelica vallást elfogadták. — Ezt megint nem hagyhatom megjegyezés és fölvilágosítás nélkül. Ns Debreczen városáról azt tartják némellyek, hogy már régebben is Sigmond császár alatt a kir. városok sorába tartozott, legalább az 1715: 108 tvényezik eme kifejezései, „velut jam prius“ és „denno aggregandam“ illyes valamire látszanak vonatkozni. Javai tehát idősebbek is lehetnek mind a reformatio. Mindenestre pedig kétséget nem szenved, hogy Debreczenben a reformatio előtt a kath. egyháznak javadalmakkal bíró intézetei, kegyes alapítványai voltak, mellyekről föltesszük, hogy a reformatio után, a város kezére kerültek, mint ez másutt is megtörtént, vagy azok közül a város magának jó részt vissza szerzett, még 1552ben a debreczeni plebános Szovát helységben 18 telket birt. Újabb időben tett szerzeményeihez is, millyen a Gilányi és Ponyvás nevű vendégfogadók, a katolikus lakosok értékükhez képest járultak; és így sem a régebbi idők tekintetéből, sem az újabb korban nem lehet azt mondani, hogy a mit Debreczen városa bír, az egyedül evangelikusok szerzeménye és birtoka volna, azok részint űs catholikus természetűek lehetnek, részint coaquisitumok, mindenestre pedig a ns város javai, melly most nemesak evangelikus lakokból áll, hanem katolikusokból is. Es ha azokból az evangelika eklezsia számosabb papjai, iskolái, intézetei segedelmet kapnak és föntartatnak, méltányos és igazságos, hogy a katolika egyház is abban részesüljön. — A t. KK. és RR. a ker. ülésben Debreczen városa főforgó sérelmet elfogadták, s a nélkül hogy illy magány ügyben, a más részt is kihallgatták volna, akkor még egyes adatok birtokában nem voltam, most észrevételeimet megtettem — méltóztassanak nagyméltóságod és a t. KK. és RR. föltűntük itelni.

Mire az illető város követe őszintén megvalla, hogy a káptalanbeli szónok által fölhozottakra felelni azonnal nem képes.

Elnök ő nmlga véleménye az volt, hogy ő, ha Debreczen városának helyzetében volna, nem vonakodnék a patronatust elvállalni; de ha a nagyvárad püspök helyzetében volna, azt el nem vállalná.

Itt is, valamint máskor a szokott maradjon mondá ki, kinek részén van az igazság. S így a sérelmek és kívánatok 3ik és 4ik osztálya befejezték.

CCXLVIII. ker. ülés jul. 30án. Elnökök sat. kik előbb. Tárgy: a sérelmek és kívánatok 3ik osztálya folytatották.

115ik pont alatt Borsod vármegye annalfogva, mivel a törvények végrehajtásában akár a kormánysszek, akár a törvényhatóságok részéről hanyagság vagy elmulasztás, a törvénynek üdvös hatását megsemmíti; több törvényeken kívül pedig jelesen az 1836: 11. tcz. (melly szerint a jobbágy telken lakók, nemesak azon telektől járó mindennemű terheket viselni tartoznak) nagy részint mindeddig végrehajtva ninesen; azt kívánja, hogy a helytartótanács mint a törvények végrehajtásával megbízott korm. szék, arra szoríttassék, hogy a hozott törvényeknek mikép lett, vagy miért nem lett végrehajtásáról feleljen, s adjon számot: különben pedig a törvények végrehajtását elhanyagló vagy épen el is mulasztó kormánysszek, törvényhatóságok, s egyes tisztviselők ellen szigorú büntetést szabó törvény hozassék. Erre vonatkozólag Veszprém vármegye tudni kívánja, hogy az urbéri telken lakó nemeseknek adóztatása, a muzeumra és színházra tett ajánlatok érdemében hozott törvényeknek mennyiben szerzetett legyen siker?

A választmány véleménye az, hogy Veszprém megye általános kívánata, és Borsod előadása, a mennyiben vádat foglal magában, egyes esetek fölhozása nélkül, illy alakban nem pártolhatók; egyebkent az, hogy a törvényeknek siker szerzetessék, a törvényhozás czéljából önként következik. A büntető törvény alkotása pedig, a büntető törvénykönyv tárgyalására tartozik.

Ezen pont szűlfok beszédet, személyeskedést, vádatok a helytartóság és kormány ellen, sat. illy alkalmakkal szokás szerint elmondani szokott dolgokat.

Az első szülő szerint B. megyében 1841ig az 1836: 11. cikk teljesítve nem volt, sőt az alispán nyiltan kimondá a köznemeseknek, kik urbéri telken laknak, hogy ne fizessenek adót; mert jövő országgyűlésen úgy is levétetik róluk: sőt a főispánok sem jelenték föl a consiliumnak ezen törvénynek végre nem hajtását, és a consilium nem sürgette azt, szükség tehát, hogy egy felírásban ő fölsége kéressék meg, miszerint a törvényket és jelesen a fölhozottat teljesíttesse a helytartóság.

Egy kárpátvidéki követ elisméri, hogy az érintett törvény sok helyeken nem teljesítették, de ennek nem a consilium, hanem egyenesen a megyék az okai, mellyeket ha nem akarják, a törvényteljesítésre kényszeríteni a helytartóságnak lehetetlen: hiszen a kormánynak nagyon is érdekében fekszik, hogy az adó behajtsassék, és a helytartótanács körleveleiben nyiltan kimondá, miszerint a roppant restantiáknak egyik oka az, hogy a megyék az urbéri telken lakó nemeseket adóztatni óvakodnak, a szolgabírák azt beszélni nem akarják, és mégis a megyék sokszor azt jelentik a helytartóságnak, hogy az érintett adót szedték, sőt be is szedték; ugyan folytatja szóló, mit tehet itt a consilium? felelet semmit, mert egyenesen a megyék ez ezeknek tisztviselői a legnagyobb hanyagsággal, sőt nem-akarsal a fölhozott törvényt sikeresíteni vonakodnak.

Az első szónok ismét fölkel, s azt mondja, hogy a főispánok az olly szolgabírákat szeretik legjobban, kik ezen törvényt nem teljesítik; hogy a megyék e tárgyra nézve nem helyesen járnak el köteleességükben, az igaz, de hát miért nem kényszerítik azokat a consilium köteleességük teljesítésére, vagy ha nines mód erre, miért nem tevé ezt a királyi előadások közé a kormány, és az országgyűléstől miért nem kívánt szigorúbb eszközöket a törvény teljesítésére?

Egy más megyei követ kérdi, miért nem tesz úgy kormányunk, mint az angol kormány, hogy kéri a parlamentet, miszerint ez neki bizonyos esetben hathatósabb eszközöket adjon valami nehézségekkel küzdő törvény foganatosítására? Ezen törvény teljesítésének elmulasztása által némelly megyében 1100 urbéri telek is el van vonva a közadó alul, s mindezeknek terhéhez adózó népek kellekik viselni, holott a megyék még az 1836: 11. t. cikk által parancsolt választmányokat sem küldötték ki az illy elvont telkek összeírására.

Erre a másodszor is szóló követ fölhívja B. követet, hogy a ház színe előtt nevezze meg azon megyéket, mellyek ezen törvényt nem teljesítik, mivel sérelmet fölterjeszteni a nélkül, hogy arra adatok, esetek fölhozva volnának, teljességgel nem lehet, vagy kérdi B. követet, valljon miért nem írt föl a helytartóságnak B. megye, ha tudta, hogy több megyék a törvényt nem teljesítik? Ha a tisztú ügyész elég gyáva is a köteleességét nem teljesítő szolgabírákat föladni, de azért a megyei rendek szinte nem szokták vizsgálni soha, valljon a tisztviselők eleget tesznek-e köteleességüknek; néha néha

egy erőteljes kormányért sobajtoznak a megyék, de csak akkor, ha érdekeiket nem bántja a törvénynek teljesítése, de akkor midőn Pestmegye a büntető eljárást törvénytelenül megváltoztatja, midőn a honoratióknak voks adatik, és a consilium a törvénytelen tett ellen föllép, őh akkor nem kell végrehajtás, nem kell erős kormány, sőt egy hibás szolgabíró mellett Torontálmegye pártolólóg lép föl. Ha a főispánok köteleességük ellen tesznek, a megyei rendek miért elég gyávák ez ellen föl nem szólalni? Igen is, a megyei rendek pártküdelmekben fejtik csak ki a nagy energiát, de a törvények mellett, kivált ha azok teljesítése érdeküket nem simogatja, majd soha sem.

Erre a fölszólított B. megyei követ azt feleli, hogy B. azért nem adta föl a törvényt nem teljesítő megyéket, mivel más dolgaiba avatkozni nem szeret, és mivel egyik megye a másik fölött suprematiával nem bír; jelenleg sem vádol senkit, hanem csak annyit kíván, hogy a consilium mutassa ki, ha teljesített e a törvény? és ha nem, miért és ki miatt nem teljesített az?

Egy dunamenti követ fölhozza, hogy már boldogult Dessewffy Aurél egy cikket tett közzé, a szűnyegen forgó törvénynek nem teljesítését tárgyzót, és az szembetűnő hatást nyert, megyéjében ezen törvény szinte nem teljesített jó darabig, és ezt megyéjéről nyiltan kimondani nem vonakodik. Bács vármegye még határozatot is hozott, hogy az ne teljesítették, mellyet ugyan később helytelennek látott, de a törvénynek megszüntetését utasításul adá, hogy Sz. . . . megye követe a fölírás nem pártolja, azon szóló igen csodálkozik, miután abban épen a consilium energiája hivatnék föl a megyék irányában, mellyeknek majd autonomiáját védik a centralisatio hősei, majd pedig omnipotentia ellen panaszkodnak. Igaz, hogy a megyék nem teljesítik e tárgyra nézve is köteleességüket, de hiszen azért van a kormány, hogy azokat a teljesítésre kényszerítse, és ha a kormány ebbeli hivatásának meg nem felel, szükség, hogy köteleességének teljesítésére ő is fölhívassék.

Ezután Sz. . . . r követ szólal föl, s előadja, mikép megyéje egy volt azok közül, mellyek az 1836: 11. tcz. teljesítése körül azonnal rendelkeztek, kiküldötte megyéje a szolgabírákat az urbéri telken lakó nemesek összeírására, de a jelen o. gyűlésig is csak 9 szolgabíró adá be jelentését, és így szóló följövetelég sem lehetett az adót azokra kivetni, mivel összeírás nélkül az ki nem vettethetik.

Ezen nyilatkozatot azonnal számosan fölkapták, s Sz. követének vallomását, mint adatot, fölírás alapjául vétetni sürgettek; és azt mondá egy követ, hogy ő hiedeg borzalommal hallá e kijelentést, és hogy ha 8 év után sem teljesítették a törvényt, ez a status deorganizáltóságának valódi jele.

Mások ellenben egy esepet sem vonakodtak elismerni, miszerint az, hogy az 1836: 11. tcz. nem teljesítették, olly titok, mellyet a magyarországi megyékben minden ember tud, és azt palástolni sem szükséges, sem lehető, hanem jobb nyiltan kimondani, hogy ott, hol a megyék és tisztviselői a törvényt teljesíteni maguk nem akarják, a consilium minden intési által sem boldogulhat, sőt nem is lehet neki sürgetni a törvényteljesítését, mivel a megyék protocollumaikban azt jelentik, hogy a törvényt teljesítették, holott az nem igaz.

Egy dunamenti követ előre bocsátván azt, mikép az eddigi sérelmi theoria szerint arra, hogy valami sérelemkép fölterjesztessék, mindig esetek és adatok kívántattak meg, elmondja, millyen eljárás divatozik a megyékben: tudomására jön, ugymond szóló, a helytartótanácsnak, hogy valamely törvény nem teljesítették, ez intézményt küld a megyéhez, az fölolvastatik, és a szolgabíráknak kiadatik azon megbagyással, hogy azok a legközelebbi gyűlésre jelentést tegyenek; eljön a gyűlés, a szolgabírák hallgatnak, a KK egy kevéssé fölindulnak, és ismét köteleességül teszik a szolgabíráknak, hogy jövő közgyűlésre referáljanak, ezek akkor sem referálnak, ekkor a KK még jobban megharagsznak, és egy fulminatorius végzést tétetnek föl a jegyzővel, mellyben a tisztviselők jelentésüknek jövő közgyűlésre leendő okvetellen beadására köteleztetnek; erre eljön a tisztújítás, a tisztviselők egész figyelmét a restauratio foglalja el, ismét nem történk semmi, és ez egypár évig is így megy. Ekkor kérdi szóló, valljon ki itt a hibás? felelet 1) a hanyag tisztviselő, 2) a hatóság, melly azt elnézni elég gyáva.

Használtatott, folytatá szónok, ellenünk azon elkopott argumentum, hogy mi néha a megyei autonomiát védjük, mint p. o. a verificationál, néha pedig annak omnipotentiaját támadjuk meg; erre elég annyit felelni, hogy más urak szinte néha a megyei omnipotentia mellett szólalnak föl, mint például az adó maximumának az o. gyűlés elébe hozatalát nem kívánván, máskor pedig, mint épen jelenleg, azt megtámadják. T. . . . követe, ugymond tovább szónok, szokott modorában sorolá elő a centralisatio hőseit: magyar és német kormányt; — megszoktam már tőle, mond szónok, az olly dologról valóban bámulatos naivsággal ítéleteket hozatni hallani,

mellyek mindenkítől a dolognak előbb kellő fölfogását igényelnék.

Végre miután a követek idő s költségvesztegetésekről, haszontalan versenzésről még sokat szóltak, beegyeztek abba szavazással, hogy Borsodmegye kívánata értelmében tétessék fölírás.

CLXXIV. o. r. s. z. ülés a KKNál. Zarka fölolvasta a vasutak iránti válaszenetét a FÖRRnek, mellyben a fölírásokról járulását kijelentik azon módosítással, hogy fölséged örökös tartományai helyett többi örökös országai és tartományai tétessék.

Erre számosan fölkeltek, és ezen kívánatot egyenesen Magyarországot függetlensége ellen lenni mondták, miután Magyarország nem örökösödési úton, hanem a nemzetnek szabad választása és akarata által jutott az ausztriai ház fölsége alá.

Elmondá erre több ízben elnök ő nmlga, hogy itt a FÖRR semmi célzatból ki nem indultak, hogy csak az 1790: 10. t. cz. eme szavait követék: in reliquis regnis et ditionibus haereditariis ect. holott pedig ezen t. czikk épen Magyarország independentiájáról ex professo szól; elmondá, hogy az ausztriai ház haereditarius joggal bírja Magyarországot számos törvények kitételei szerint; — mindezekre azonban az lón a felelet: ha nem tulajdonitának a FÖRR jelentőségét ezen kívánatuknak, minek gátolják két szóért egy oly fontos fölírásnak minélelőbbi följuhathatását? ha pedig jelentőséget adnak az általuk javasolt szavaknak, úgy azt elfogadni nem lehet, hanem kerületi ülésben szükség utasítani. — Végre a mindenoldalról ellenmondás után egy követ ezen kitételel javasla: a szomszéd tartományok, de egy más követ még a tartomány szót sem akarja megszenvedni, hanem a fölírásat ekkint javasla módosittatni: és ausztriai határszélekké el. Ez elfogadást nyert, az ítélmester az ekkint módosított fölírásat átviszi a FÖRRhez, és azon ízenettel tér vissza, hogy a FÖRR elállván előbbi javallatuktól a KK módosítását elfogadják. Mire az, egész fölírás fölolvastatván, az az elegyes ülésben lepecsételtetett ő fölsége elébe juttatandó.

CLXXV. o. r. s. z. ülés jul. 30án a FÖRRnél. Tárgy: a második osztályú sérelmek folytatása, és bevégezése, mellynek megkezdése előtt Zarka hitelesítés végett olvassa válaszat a FÖRRnek a középponti vasút ügyét illetőleg a KK. és RRhez. — Ezután a sérelmek 18. pontjáról kezdődött a tanácskozás, s a 24dik pontig terjedelmesebb vita nem történt a KK. és RR. véleménye többnyire elfogadtatván. — A 24dik pont alatt az esztergomi főkáptalan által előadott azon sérelem foglaltatik, melly az o. gyűlési szavazat jogszerű gyakorlatából lett kiforgatása miatt a káptalanokat sújtja. — Epontra néve az országos választmány nézete abban öszpontosul, hogy a káptalanok szavazati joga minél előbb végkép eldöntessék. — A KK. és RR. e kívánatot az indítványozások sorába tartozandónak vélik. A fölolvás után egy főbb hivatalnok emelt szót. A választmány — ugymond — elismeri a kívánat méltányosságát, és igazságát, sőt elismerik ugymond ő excja a KK. és RR. is; miszerint a káptalanok szavazati joga az 1608: 1. törv. cikkken alapul, s csak abban különböznek egymástól, hogy a választmány még ez országgyűlés alatt javasolja az intézkedést, a KK. és RR. pedig az indítványozásra utalván, bizonytalan időre kívánják a kérdés eldöntését halasztani. Szónok ő excja a választmány nézeteit osztva, fölszólítandónak indítványozza a KK. és RRet: hogy a káptalanok ebbeli sérelmét méltányolván, minél előbb intézkedjenek, s nézeteiket a m. FÖRRel közöljék. —

Egy jobb oldali gróf át nem látja, mért volna e kérdés oly annyira sürgetős, hogy azt sürgetősb intézkedések mellőzésevel, minél előbb el kellene intéznie. — Hogy a kir. városoknak országgyűlési szavazatáról intézkedik jelenleg a törvényhozás ugymond szónok az szükséges, mert azok, kiket ezután a kir. városi követek az országgyűlésen képviselendnek, a nemzet egy nagy részét teszik, melly nem csak a honvédelme, de a honnak terheit is nagy részben viseli, a káptalanoknak pedig semmi különös hasznát nem veszi az ország. Tudja szónok a törvényt, mellyen alapul a káptalanok szavazata, de a gyakorlatból ugymond kiestek. — A kérdést illetőleg a KK. és RRek nézeteit pártolja.

Egy gróf — mint mondá — nem akar annak érdemleges vitásába ereszkedni: mennyiben illeti a káptalanokat az o. gyűlési szavazat csak arra szorítja nézeteit, valljon ezen kívánat fölötti intézkedés sürgetős e vagy nem! és erre egyszerűen „igen“nel felel; mert úgy van meggyőződve, hogy egy oly sérelemnek orvoslása, minő az alkotmányos jog nem gyakorolhatásából származik, halasztást nem szenved. — Ezen kérdés fölött pedig annyival inkább sürgetős intézkedés szükséges, mert a panaszkodó testület a törvényhozásnak egy kiegészítő része. Ha tehát — ugymond szónok — a törvényhozás, mellynek föladata a törvény, és jogok fölött örököndni hivatásának megakar felelni, kötelessége a sértett jogokat kiegészíteni, s a törvénysérele-

ket minél előbb orvosolni, szavazatával az első szónok tárnok ő excjának indítványához járul. —

Egy másik gróf sehogy sem lehet azokkal egy véleményben, kik a káptalanok e kívánatát elintézni egy kívánják, hogy azok országgyűlési szavazattal bírjanak; mert — ugymond — a káptalanok a kormány által kinevezett egyénekből állván, őket szavazati joggal fölruházni, annyi mint a kormánynak annyi voksot adni, a mennyi tag a káptalan részéről a törvényhozásba befolya. Sokkal sürgetősebb tárgyak is elhalasztatván, részéről a KK. és RR. nézeteihez járul. —

Ezután egy gróf elismeri, miként az egyházi rend nem csak hajdan; de jelenleg is első a tudományokban — valaha jogszerűleg s üdvösen folyt légyen a törvényhozásba, de véleménye szerint most különben is elég foglalkozása van az egyházi rendnek, annyira, hogy ezen teherrel szónok ő nmlga — hajlandó őket föloldani, annyival inkább, mert ide igen alkalmazhatónak véli azon latán közmondást: „pluribus intentus minor est ad singula sensus.“ Azonban tárnok ő excjának indítványát elfogadja, de nem mintha a káptalanoknak szavazati kívánata adni, hanem, hogy a törvényhozásból teljesen kirekesztessenek. —

Ezután a es — i püspök ő excja. Sajnálkozásra méltó — ugymond — a káptalanok jelen gúnyos állása — királyi levéllel meghivatnak oly bekeszerető követek küldésére, kik az ország javát eszközöljék. Ha meg nem jelennek — pénzbeli büntetésük szorgalmaztatik: — ha pedig megjelennek, ülnek csak a törvényhozó testület közepette, a nélkül hogy szavaik számba vétetnének. — A káptalanok szavazati joga azon törvény világos értelmén alapul, melly a KK. és RR. szavazati jogát is biztosítja, és így szavazati joguktól megfosztásukból eredett sérelmük sürgetős orvoslátat a KK. és RR. érdeke is igényli. Hogy pedig a törvény, mellyen a káptalanok joga alapszik megsértetett, azt a tapasztalás dusan tanúsítja. A tárgyat illetőleg tehát ő excja is tárnok ő excjával szavaz. Nem mellőzheti azonban elő ő excja, hogy az előtte szólott gr. P — hoz némely szavakat ne intézzen, s előadásaira némely észrevételeket ne tegyen: mint olyan férfúhoz, kinek alkotmányhozi hü esatlakozását, s igazság szeretetét ő excja tisztelve ismeri. — Nem lehet — ugymond — ő excja ő nmlgának meg nem jegyezni; miszerint itt nem egyébről, mint törvényt sértésről van szó, s ő nmlga, ki a kormányt is oly igen megvagdalja valahányszor nézete szerint az, a törvényes kerékvágásból eltérőleg működik, — ő excja hiedelme szerint — itt is kimutatandja ismert igazság szeretetét, s orvosolni kívánandja azoknak alkotmányos sérelmeit, kik ő nmlgához is emelik szavaikat — Ha új jogot, törvényünkben még eddig ismeretlen követelne kérnének a káptalanok — ugymond ő excja — akkor magam is azt tanácsolnám, hogy azt ne sürgessék, és ne kívánkozzanak a nem legkellemesebb helyzetbe jutni, de jelenleg törvényes alkotmány adta jogot követelnek. — Nem is lehet — ugymond ő excja — mint gróf P — ő nmlga akarja a káptalanok hasznosságát vagy nem hasznosságát kérdésbe venni — mert ha a hasznosságot feszegetnők — akkor meglehet, hogy velem együtt sok egyének kimaradnának a törvényhozásból. — A törvényhozás föladata — ugymond ő excja — a törvény fölött örököndni, s a jogsérelemeket orvosolni, s ezen föladata nál fogva fölügyelni, hogy egyesek jogai ne sértessek, s annyival kevésbé engedheti meg, hogy — a törvényhozás kiegészítő részeinek alkotmányos jogai sértsenek. — Egyébiránt ő nmlgának gr. T — azon állítására — ugymond ő excja — hogy mit mondana Europa, ha a magyar törvényhozás a káptalanokat szavazati joggal ruházná föl — azt jegyzi meg ő excja, hogy az egyházi rendnek illy jogát protes. országban is fölálhatni, az új alkotmányu Norvégiát kivéve, hol a papok e joguktól megfosztatván, a nemesség is kiesett e jog gyakorlatából, és így ő excja szerint legkevésbé sem botrákozhatik meg Europa, ha a káptalanok megfosztott alkotmányos jogaik törvényes gyakorlatába visszatétnének. — Az sem áll — ugymond ő excja, — hogy a káptalanokat az abszencekkel lehet e tekintetben parificalni, mert az abszencekre néve a törvény azt rendeli, hogy az addigi szokás szerint gyakorolják szavazatukat, míg a káptalanoknak külön egy egy szavazatot rendel. — Gróf A — K — ő nmlgának előadására végre azt jegyzi meg ő excja, hogy az egyháziak sem estek a holdvilágból, hogy őket is magyar szülők nemzették, s hogy az egyháziakat is magyar emlő táplála, s hogy Magyarország az ő hazájuk is, s hogy a hon érdeke az egyháziaké is, mellynek jölléte legszen- tebb föladatuk. — Mi a polgári törvényhozás föladata? kérdi ő excja — s felel rá, miként nem egyeb mint minden egyesek jöllétét eszközölve, a hon boldogságát eszközölni törekedjék, és ezt nem lenne — ugymond ő excja — képes az egyházi rend is, a törvényhozás többi tagjaival együtt eszközölni. Megérdemlik az egyháznak rég elporlott tagjai — ugymond ő excja — hogy utódaikat, kiki tisztelje azon constitutio védelmében, mellyt ők tartának föl. — Megemlítettet az is — ugymond ő excja — hogy a káptalanok csak néhány tagból áll-

ván, képviselőik nem érdemesek azon jogra, mellyel többeket képviselő követek bírnak, erre ő excja csak azt jegyzi meg, hogy itt nem a számról; hanem a törvény, és igazságról lehet szó, mert ha a küldők számát tekintjük, akkor én azt kérdem — mond ő excja — hát minket ki küldött ide, mellyre egyszersmind azzal meg is felel ő excja: hogy a törvény, mellynek épségben tartását részéről is sürgeti. —

Ezután egy báró főispáni helyettes a KK. és RR. ízenete mellett szavazva fejtegeté, miként itt nem arról lehet szó: valljon a káptalanoknak vane s lehet e szavazati jogot adni, hanem arról hogy ezen kívánatuknak elegendtessék, s ezt — ugymond — sem a választmány, sem a KK. és RR. nem tagadák meg; mert a KK. csak azt mondják, hogy e kívánat fölött az indítványoknak történnék intézkedés. —

Nem egy új jog megadása forog itt kérdésben — ugymond a k-i püsp. ő mélt.; — hanem a káptalanok azon országgyűlési szavazati joga, melly törvény és honi alkotmányon alapul, és mellyet a káptalanok több századok lefolyta alatt, oly módon gyakoroltak, miszerint nemcsak egyenkint szavaztak; hanem szavazatuk egyenkint is számítottak, — mit az orgos írományok kellőleg tanúsítanak, s e jogok — ugymond ő nmlga — csak a legújabb időkben sértegetett meg, és figyelmeztetem gr. P. ő nmlgát — mond szónok ő nmlga — miszerint az említett százados gyakorlatot vette volna kellő tekintetben, és ne hozott volna ki oly következtetéseket a káptalanok jelen helyzetéből, mellyeket alaposaknak tekinteni nem lehet, s pedig nem is szokásból, mint gr. P. ő nmlga mondá; mert azon szokásból, melly e sérelmet szülte, mit sem lehet érvényesen következtetni; mert habár a mint a gróf mondá: hazánk regnum consuetudinarium is, de törvényeink a consuetudót is bizonyos kellekekkel fölruházottnak igénylik, mellyek a jelen gyakorlatban annál kevésbé találtak föl, mivel, annak a káptalanok mindenkor ellene mondtak. Különös — ugymond ő nmlga — hogy némely méltóságos urak — valahányszor az egyháziak saját jogukat védik, mindig azon szentírasi textusra hivatkoznak „regnum meum non est de hoc mundo“ — melly szavaknak valódi értelmét ő nmlga megmagyarázván, mondja; mikint azok ürügyül nem szolgálhatnak arra, hogy az egyházi rend jogai ostromoltassanak. — Mondatott tovább — ugymond ő nmlga — hogy e kívánat fölötti intézkedés halasztassék az o. gyűlés coordinatióra. — Erre megint csak azt feleli ő nmlga, hogy itt nem új jogról van szó; hanem törvényes sérelem orvoslásáról, melly halasztást nem szenved; mert mi ma igaztalan, holnap sem lesz igazságos — Továbbá mondatott: hogy a kir. tabla is úgy van, még sem panaszkodik. — Erre elég legyen kijelentemem ugymond ő nmlga, hogy ha a kir. tabla is úgy panaszkodik mint jelenleg a káptalanok, apátok és prépostok épen egy kívánatos és sürgetős lesz az orvoslás. — Mondatott végre, hogy a káptalanok joga biztosítatván, kívánata tovább terjedend, és a követeket kiszorítja. Erre ő nmlga feleli, mikint a káptalanok jogaikat védelmezvén, nem fognak kívánataikkal túlbuzogni, mert igaz ugyan, hogy volt idő, midőn még a megyék is káptalanberek által képviseltettek, mikint azt az 1407diki org. gyűlés története is tanúsítja, s a következőkből is kitétszik: „Magister Jacobus Decanus, et canonicus Ecclesiae Budensis, de Pilsiensis Honorabilis D. Praepositus Ecclesiae S. Laurentii Laurentius de Nagy-völgy, de Bodrogiensi cottu, qua ablegati dictorum cottuum in comitiis 1407. Budae Andreas Battyán Leg. Ed. p. 492; de azért a káptalanok midőn törvényes jogaikat védelmezik, s állásukat mellyel fogva az alsó tablanak kiegészítő részei — követelik, nem terjed oda kívánságuk, hogy a követek kiszorítottassanak. Elvégre ő nmlga a káptalani követek jelen állását érzé- kileg elősorolva, kijelenti, mikint a nmlga FÖRR igazságszeretetétől várva a jelen sérelem orvoslását, melly által a kápt. nyomasztó állásukból kiemeltessenek, tárnok ő excjához csatlakozik.

Vidéki levelezések.

Breznóbányáról, jul. 20án. Még az operen- ezian is túl léphet az ember, s nem egy könnyen talál oly köznépet, mint az itteni. Nyilvános helyeken, utcákon, mellyek mészgödrökkel, szalfakkal, kő, föld és kitudja minő rakásokkal telvők, veszélyeztetők, oly szavak s beszédek érintik a fület, mellyekre a szebb érzés elpirul. Ha becsületes öltözetű idegen halad a ház- sor előtt, hangos habotak gúnyolva kísérik őt, — s fe- ledtében ne köszöntse csak a legkisebb embert is. Iesz mit hallgatnia! (Mimad egy tanácsnok panaszt tett a gyű- lésen hogy egy valaki, nem akarja süvegelni a brez- noiakat, pedig az a szegény valaki új lakos lévén, még be nem tanulta a nélkülözhetlen szokást!) Altalában az erkölcsiség s a miveltég köznépnk, s kevés kivétellel főbbjeink között is csekély fokon áll, min annál inkább lehet csodalkoznunk, mert városunk tehetős része pro- testans; pedig a protestansok a legneveltebbeknek tart- ják magukat hazánkban. — S mi az oka? Iször mert itt mennyi a ház, annyi a koresma. Hítelel íhatik itt ki- ki a rozsz és olesó pályinkából mennyi csak beleje fér;

itt tehát a hitel hiánya ellen nem panaszkodhatni! hogy ne terebélyesedjék, agazzék annyira, úgy is más országokban az vették a legnehezebb adó alá, a mi legártalmasabb. Tegyük föl, hogy hazánkban csak 5000 pályinka égető van, mindegyiket egyre másra vessük csak 30 forintnyi évi adó alá, — hét esztendő alatt milly szép országházat építhetünk! s ha ezt nem is, legalább a labbra csökken a nyavalya. — Második oka e miveletlen erkölcsiességnek a nevelés hiánya. Igaz, vannak városunkban az úgy nevezett nemzeti tanodák, hanem azok olly szilárdok, olly rosz lábón állók, mint kevés faluban. Píral a neveltebb lélek azon gondolatra hogy egy szab. kir. városban illyesmi taláthatatik. A tanítványok száma igen nagy, a tanítóké igen csekély. Hogyan adhat egy személy minden mellékes segedelem nélkül 160—200 egyednek külömbféle tanulmányokban oktatást a, b, cztől kezdve az egész kiképezésig, és pedig olly egyednek, a ki hon semmit sem tanulhat, s a ki akkor megy az iskolába, mikor szülőjének tetszik? A teremek fuladásig telvék, az oktató izzad, küzd, végre kong az óra, az oktató kimegy, s mi a jutalma a hív fáradozásért? az, — hogy ismét kell izzadnia, küzdenie a keserves szegénységgel! Pedig javíthat városunk e tanítók sorsán, mert csak a minap is a kir. haszonvétele bére 4,500 ezüst forinttal fölebb rugtattott. — Az előbb érintett haszonvételek árverésekor határozottak, hogy minden lakos adót fizessen a mázsálástól, ha az mindjárt a maga házában és tulajdon, nem a városi közműszalon fontoltat és méret is. (?) Továbbá egy ur bőlesen javasolta, — hogy határozatassék meg, — mennyi bort szabad legyen meginni egy polgárnak, a többitől adót fizessen! — Azon ellenvetésre, hogy magányos házi szükségére bort adózás nélkül tartani szabad, — azt mondta, — hogy ne tartsunk pinczéinkben bort, de hordassuk a koresmából mint ő teszi. (Szép gazdálkodás! koresma és csak koresma, mi már ezt a koresmát ugyancsak megszoktuk!) — F. hó 13án tartott az itteni kegyes szerzetbeli igazgatók jelöltetése. — Rabjaink száma 7. ezek közül egy testvér, — egy gyermek — és egy közgyilkos. Városunk határának területe f. é. juniusi adatok szerint 117,000 hold (1,200 □ ölével) haszonvehető föld. Roppant nagyságának a szántóföldek, s még is Rimaszombatból hordjuk az életet, — miért? mert földjeink roszak, vagy is mert azokat művelni nem tudjuk — Ammi itt a szarvas marha, a tehén mint a hangya, ezer meg ezer, — s még is ha keresünk vaját vagy tejet, nem találunk, — kevés van, — mert nem értünk a marhatartáshoz! A helyett hogy kevesebb számmal okosan megelegedve marháinkat istálóztatnók, a sovány ugaronok éhezettük azt. S ki tartja magát értelmesebb gazdáknak a breznónál? Fánk elegendő van, de pusztítják az erdőket gondatlanul; növelesükről, ültetésükről pedig még csak hallani sem akarunk. Majd fog áldani a maradék! — Még egyet. Itt egy főrendű aszonyságnak az a kedvtöltése, hogy macskákat fogdos s mindenkinek az egyik lábát s a farkát elvágja. Önnön valomása szerint már 20nak tette azt ez idén. — Hónapokig tartó kínokra és éhenveszésre kárhóztatott szegény parák! És van ember itten, aki ezen macska nyuzó természetet fenyíteni tudja? — Záradekul elmondom azt, a mit valaha Bártfa fölött hangoztata egy ügyefogyott lengyel, t. i. —

O Breznovia Breznovia.
Esses tu mihi felix patria.
Si non deessent tibi tria
Mores, justitia et prudentia.

KÜLFÖLDI NAPLÓ.

Ausztria. Berlinből jul. 26kán Napolyba sürgöny által Károly porosz hghez érkezett tudósítások szerint, az nap reggeli 8 órakor, mikor a király és királynő sziléziai utakra indultak, a sokaság közül egy ember közel a kir. kocsisoz állva, ő fölségére egy ketős pisztolyt süttött el. Agolyók egyike a kocsii födelébe, másika a király köpenybe hatott, a nélkül, hogy megsebesítne. A király a kocsit, melly a lövés percében indult el, megállította, s az aggódó sokaságnak részvéteért megnyugtatólag kijelenté, hogy sértetlenül folytathatja útját. A tettest a nép dühétől alig lehetett megmenteni. Azonnal elfogatott, Tscheknek hívják Storhoben polgármester volt. Cselekedete indokaul állomásérti több izben tett folyamodásának visszautasítását mondá.

Spanyolország. Amerikából jun. 9ről írják, miszerint Cardenasban elborzad az utas azon iszonyok látásánál, mellyek jelenleg ott a negereken gyakorol-

Jub eladás.

Tettes Pest vármegyében kebeleztet alsó adaci puszta, melly Kerskemethez 3 óra, Kun St. Miklóshoz 2 órai távolságra van, el adatik gerébi birka fajból származott nemesített, és sok szürü birkákból 800 másfél esztendő anyja, és 800 másfél esztendő ürü, 80 kos, a többet igerőnek kész pénz fizetés mellett. Az eladás kisebb részben történik a szokott órákban augusztus 29. napján 1844 évben. Özevgy Pálmafgy Ignácznó Gremperger Borhála. 1—3

tatnak; nem csak azok, kik részt vettek a lázadásban, hanem mindnyáján ki vannak téve a halál és kínadoak; minden kihallgatás, minden bizonyítvány nélkül kínoztatnak, megkorbácsoltatnak, néhol tüzes vassakkal égettetnek; sok száz szenved ártatlanul illy gyötrelmeket, és sokan meghalnak a korbács csapásai alatt. Három éjszakamerikai polgár is kezeikbe, és aztán vason börtönbe került; hontársaik fegyveres erőfognak küldeni elégtételt követelőt. A cubai kormányzóknak O'Donnell és társainak a néger zendülés igen nyereséges, valami 300,000 dollárnyi javakat foglaltak el. — A közép tenger partjain hir szerint több zavarok történtek — Almeida és Aragonia ostrom zár alá vétettek — mert ismét széles összeesküvés nyomaira lettek — Madridban örök járnak föl s alá — ház kutatások tartatnak, s mondják hogy eldugott fegyverekre is találtak. Saragossaban Esteller gyilkosságáról vádolt három ifju jul. 10én kivégeztetett.

Franciaország. Paris, jul. 21. A követkammera tanácskozásait tetteg befejezte. Az üléseknek vége leend, ha a páirkammera munkálatait elvégezte, mi valószínűleg a jövő hó elején történendik meg. Az ülések 7 hónapig tartottak, és ez alatt 150 ülés volt. A politikai vitáknál leggyöngébb többség 30 szavazattal volt. Az ülésekben fontos tárgyalások fordultak elő, s 37 törvényterv fogadtott el. — A páirkammera mind a belga határig terjedő vasút tervezetét, mind pedig a parisiit Rennesig nevezetes szótöbbséggel elfogadta. — Legújabb tudósítások szerint jul. 7ről Bugeaud tábornagy Üschda felé közeledett. Joinville hg Algesirasban mulatott. Tangerben hírlélik, hogy a császár a határsejtés ügyben ártatlan, mit bizonyítja a 15iki útközevesztésénél nyilvánított öröme. Nálunk mond egy touloni tudósító, minden háborúra készül, mellyet mi kezdeni nem szándékozunk. Annyi bizonyos, ha mi mélyebben ütünk be Maroccobá s néhány várost elfoglalunk, a császár hatalma silányulni fog, Marchia s Abdel-Kader lesz az úr s akkor végtelen harc. — A francia s nemetalföldi cabinetek közötti sűrű közlekedések gyanítják, hogy az 1840ben kötött kereskedési szerződést tagítani akarja a két hatalom.

N. Británia. London jul. 20án. A lord cancellar a befogatott repealerek ügyvivőjének tudtára adotta, hogy a törlesztési kérelem iránt keletkezendő határozat nem fog halasztatni; de e nyilvánítás már ez előtt nyolcz nappal történt, és még híre sincs határozatnak. Duncob e az alsóházban indítványozá: miután a törlesztési kérelem eddig határozat nélkül vesztegel, nyujtassék O'Connell és társai szabadon boesáttatásának elhagyatása iránt a királynőhöz fölrirat — Ezután a ház mint költségvetési bizottmány a nevelési célok elérése tekintetéből munkált. Az irföldi kath. nevelésének elhanyagolása hosszas vitákra nyujtott tért. W y s e a királynőhöz fölrírást kívánt, mellyben az irhoni kath. nézve azt kívánta, hogy vagy a dublini egyetemben a többi bírodalmi alattvalókkal egyenlő jogokat, és hasznokat élvezhessenek, vagy, hogy a maynothi collegium theologiai karrá emeltessék és a szükséges tökével ellátassák. E kérelem megbukott. — Az alsóházban a szegények törvénye javításának indítványa tárgyalatván, főleg a tisztviselők hatalma körének vizsgálatára terjedtek a vitások. —

Svédország. Stockholm jul. 10. A követ választások már mindenütt bevégezék, és így csak az o. gyűlés a remények teljesülésének forrása. A képviselői reform lesz a főkérdés. A polgárság, és földművelőség arra már rég megérett, számos röpirat, o. gyűlési jegyzőkönyv, és határozatai tanúsítják azt, és válaszirataik igen kevés kivétellel ezen szellemben történtek: a clerus körében is vannak már többen mint az előtt, kik a haladást pártolják, és lesznek illyenek talán a nemesk között is, — és jó leend, ha a reform kérdés nemelly töredékei is átmehetnek majd.

Bel- és külföldi telegraph.

Nagyvár ad. jul. 25. (Zsidó becsületesség.) — Az emancipandus népfaj zsebvágó osztálya, mult sarlós vásáruknak alkalmával új finomított nemet találta föl a speculationnak. Ugyanis a választott népnek ezen elvetemültjei, a néppel azt kezdék elhitegetni, mikint a sóhivatal legközelebb érkezett k. k. parancskövetkeztében az 1836ki huszasokat négyével változtatja be: — s hogy e kohlomány könnyebben terjedve hitlere találjon, nyil-

vanos helyeken több, városunk egyik vagyonosabb kereskedőjénél pedig, több kéznél nem lévén, tiz főnérintett évről huszast hármával váltottak magokhoz, igérvén: mikint délig bármennyi gyűlne is, magokhoz váltandanak. A ravaszul kigondolt csel sikerült. A hir elterjedt, s közös lón, a 36diki huszasok szerzésére irányzott igekezet, a nélkül hogy a gojimek közül valakinek eszébe jutott volna, a dolog valódiságáról a sóhivatalnál kérdezősködni.*) Az volt legszerencsésebb, ki, természetesen a szép társulat tagjai által árulgotott, 36ki huszasokból emelt áron, minél többet vásárolhattott. A délig huszasok gyűjtésével foglalkozott nép és elhitegett kereskedő szemei csak délután kezdének nyiladozni. De már késő volt. A gyönyörű társak ugyan is túladván a főnérintett czélra jó eleve egybegyűjtött több száz huszasaikon, háromszorozott tökével ellillantottak, magukkal vivén a megcsaltak átkait. Valóban kívánatos, hogy e népfaj hová elebb polgárosittassék, vérünkkel összelegyittessék, mi természetesen sógor-ság által legkönyebben elérhető; így aztán biztosabban remélhetjük: hogy a jövő nemzedék iparüző leend. Gyümölcseikből ismeritek meg őket.* Kődi. — Burtonnak statisztikai munkája szerint az utóbbi években évenként 150,000, Bandinelli szerint pedig 130,000 fekete rablatottt unokáról unokára háromlandó fogságba. — A spanyol királynő egészsége naponkint javul, valószínűleg Narvaez tanácsára aug. elején Madridba fognak utazni. — Lisztet Lyonban egy nótársulat egy kis arany koronával ajándékozta meg. Lyonbani mulatása alatt jótékony czélra két hangversenyt adott. — Carlsbadban az idén a felek száma 2357re ment, tehát 517 több mint tavál. Az idegen orvosok száma 48ra rüg. — A Münchenben kimult német költész Brentano Kelemen iratainak jövedelmét több szerzetes rendelkeznek és a szegényeknek hagyta, kiadásukkal G ö r r e s Guidot bízta meg. Lübeckben, „Germania“ nevezet alatt czétfogó társaság alakult részvényekre, 15 egymást követő évre. — Lands-hutban jul. 19kén ötven ház és több melléképület vesztett el, 200 család hajlék nélkül teng, a tűz okát nem tudhatni. — Dániában a királynak 20,069 egyén által aláirt kéremény nyujtatott be, mellyben a dán nyelvnek a némettel o. gyűlésbeni egyenlő jogokért könyörögnek. —

Társulatok és intézetek.

(Horváth József, néhai kalocsai kanonok alapítványát illető jelentés.) Azon jutalomkérdésre, mellyet a pesti theologiai kar Horváth József, néhai kalocsai kanonok alapítványának értelme szerint 1842-dik augusztus 15dikén második izben e szavakkal ada föl: „Fejtssek ki a nyilvános isteni-tisztelet természetét; hozassanak föl ennek részei, névszerint mutattassék meg, ha ide tartozik-e az Isten igéjének hirdetése s hallgatása, minden esetre pedig minő viszonyban áll ez a nyilvános isteni-tisztelettel? adassanak tovább elő az okok, mellyeken a nyilvános isteni-tisztelet alapul; neveztessek meg a kuttók, mellyekből a nyilvános isteni-tisztelet elmulasztása ered, és számláltassanak elő a veszélyek, mellyek ezen elmulasztásból származnak; javasoltassanak azután módok, mellyek szerint a nyilvános isteni-tisztelet becsülését s üdvösséges gyakorlását sikeresen előmozdithatni, s jelettessenek ki a hasznok, mellyeket a helyesen intézett isteni-tisztelet eszközöl; végre az előrebocsátottakhoz képest terjesztessenek elő a felsőbb- s alsóbbrendű egyházi előjáróknak szinte mint a híveknek kötelességeik a nyilvános isteni-tiszteletre nézve,“ ezen jutalomkérdésre az 1843diki augusztus 28dikaig, mint kitűzött határnapi két felelet érkezett, és pedig e jelmondatokkal: 1) Si ergo pater ego sum, ubi est timor meus? 2) Szenteltessek a te neved. Ezen felelet szorosán megvizsgáltván, a főnérintett karnak folyó évi junius 5dikén tartott ülésében az Iső számú dolgozat czélirányosnak és a kitett 250 p. ft jutalomra méltónak találtott. A szerző nevét rejtő levél fölbontatván, kitünt, hogy a jutalmazott munka írója ntisz. Vezérle Ignácz ur, veszprémi professor. Egyébiránt valamint a jutalmazott munka már sajtó alatt vagyón: úgy a másik pályáirat a theologiai kar alulirt dékánjától mindenkor visszavehető. Szabó Nep. János s. k. ugyanazon kar dékánja.

*) Két izraelita a sóhivatalnál értesült a dolog mibenlétéről, de a gojimeket fölvilágosítani véaráulásibün leendett.

Statuspapirosok és részvények árkelete.

Bécs, július 31kén 1844.

5 pcent statusköt.	110 7/8	p. ft
4 pcent statusköt.	—	—
3 pcent statusköt.	—	—
1834ki statuskölesön (500 ft)	75 1/4	—
1839ki statuskölesön (250 ft)	32 1/4	—
1839ki statuskölesön (50 ft)	64 1/4	—
Pesti lánchíd-részvény (100 ft)	106	—
Gózhajó-részvény (500 ft)	563 1/2	—

Hírdetmény.
Két, egész három ezer darab júli számára, téli és nyári akol elegendő takarmánnyal és legjobb nemű nyári legelővel, vagy fizetésért vagy osztály szerint több esztendőre kiadandó. — közelebből értekezhetni Polgár Mihály urnál Pesten, kalaputczában a „bör sajtó“hoz emizett házban. 1—3
Dunavizállás: aug. 2kán: 10' 9" 6" 0 fölött.